

**دستورالعمل برنامه حمایت مالی زوج نابارور
و مدیریت و توسعه خدمات درمان ناباروری**

معاونت درمان

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

تیر ۱۳۹۸

مسئله جمعیت مسئله ای بنیادین در امر سیاستگذاری و برنامه ریزی آینده است و بر اساس اطلاعات حاصل از سرشماری سال ۱۳۹۰ میزان باروری در کل کشور به ۲/۱ فرزند به ازای هر زن کاهش یافته است و بر اساس روند فعلی باروری، رشد جمعیت در سال های ۱۴۲۰-۱۴۱۵ به حدود صفر خواهد رسید. با توجه به اسناد بالا دستی مشتمل بر بند ۱ سیاستهای جمعیتی ابلاغی مقام معظم رهبری مورخ ۹۳/۲/۳۰ مبنی بر ارتقاء، پویایی و بالندگی و جوانی جمعیت با افزایش نرخ باروری و نیز سند بین المللی اهداف توسعه هزاره (منتشره در سال ۲۰۰۰) دسترسی همه افراد به خدمات درمان ناباروری ضروری است. حل مشکل ناباروری زوجین، نه تنها به افزایش نرخ رشد جمعیت و ارتقای سلامت جسمی آنان کمک خواهد نمود، بلکه سبب خواهد شد تا سلامت زوجین نابارور و خانواده های آنان در سایر ابعاد سلامت مانند ابعاد اجتماعی، روانی و معنوی ارتقاء یابد.

• بر اساس برآوردهای تقریبی وضعیت فعلی ناباروری در کشور به شرح ذیل است:

الف) شیوع ناباروری در کشور ۱۹-۱۱ درصد برآورد شده است و بر این اساس در گروه سنی ۴۰-۲۰ سال حدود ۱,۷ میلیون زوج سابقه ناباروری اولیه و ثانویه دارند.

ب) حدود ۸۸ هزار زوج نابارور در هر سال به این تعداد افزوده می شوند.

ج) تعداد کل سیکل های ارائه شده برای درمان ناباروری اولیه و ثانویه در سال ۳۳ هزار سیکل می باشد.

• بر اساس برآوردهای تقریبی خدمات ناباروری در کشور به شرح ذیل است:

الف) ۱۵ درصد از زوج های نابارور به روشهای کمک باروری (ART) نیاز پیدا می کنند.

ب) ۷۵ درصد از کل روشهای کمک باروری به زوج های با ناباروری اولیه ارائه می گردد.

ج) از ابتدای اجرای این دستورالعمل تاکنون حدود ۷۰ هزار زوج در بخش دولتی خدمات کمک باروری دریافت کرده اند .

د) از ابتدای اجرای این دستورالعمل خدمات بخش دولتی از ۱۵ درصد به ۳۰ درصد افزایش یافته و تقریباً دو برابر شده است.

لذا با توجه به وضعیت فوق و با توجه به این که یکی از موانع اصلی ازدیاد جمعیت، مسائل و مشکلات مالی می باشد، این دستورالعمل تلاش دارد تا با حمایت مالی از زوجین نابارور و نیز توسعه خدمات ناباروری، قدمهای جدی در راستای ارتقا و افزایش جمعیت بردارد.

ماده ۱- تعاریف

۱-۱- ناباروری شامل دو نوع اولیه و ثانویه می باشد. در نوع اولیه زوج بدون فرزند پس از یکسال تلاش برای باروری، موفق به بارداری نشده اند. در ناباروری ثانویه زوج دارای فرزند برای بارداری مجدد دچار مشکل هستند و پس از یکسال عدم پیشگیری از بارداری نتوانسته اند باردار شوند.

۱-۲- بسته حمایتی شامل روشهای کمک باروری^۱ شامل میکرو اینجکشن^۲، لقاح آزمایشگاهی^۳ و تلقیح داخل رحمی^۴ و داروهای تخصصی پر مصرف و سایر روش های تشخیصی و درمانی از جمله درمانهای ناباروری مردان می باشد.

ماده ۲- راهبرد

راهبردهای این دستورالعمل برای تحقق اهداف در نظر گرفته شده به قرار زیر است:

- ۱-۲- حمایت مالی زوج های نابارور برای دریافت خدمات درمانی
- ۲-۲- نیازسنجی دانشگاه های علوم پزشکی برای تجهیز و توسعه مراکز درمان ناباروری
- ۳-۲- بهره گیری از امکانات و مشارکت بخش دولتی و غیر دولتی
- ۴-۲- مدیریت اطلاعات مراکز، بیماران و خدمات
- ۵-۲- نظارت بر ارائه خدمات استاندارد

ماده ۳- اهداف

۱-۱-۳- اهداف کلی

- ۱-۱-۳- افزایش نرخ رشد جمعیت
 - ۲-۱-۳- برقراری دسترسی عادلانه به خدمات درمان ناباروری
 - ۳-۱-۳- کاهش پرداخت از جیب مردم برای درمان ناباروری
 - ۴-۱-۳- بهبود کیفیت ارائه خدمت
- ### ۲-۲-۳- اهداف اختصاصی
- ۳-۲-۳- ارائه خدمات رایگان درمان ناباروری برای بیماران تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی و سازمان بهزیستی با ارائه معرفی نامه از سازمان مربوطه
 - ۳-۲-۲- کاهش پرداخت مردم از طریق پوشش ۸۵ درصد از هزینه های درمان ناباروری بر اساس تعرفه دولتی

۱. Assisted Reproductive Techniques (ART)

۲. Intra cytoplasmic sperm Injection (Microinjection)

۳. In vitro fertilization (IVF)

۴. Intrauterine Insemination (IUI)

۳-۲-۳- کاهش پرداخت مردم از طریق پوشش ۸۵ درصد از داروهای پر مصرف شامل HCG, HMG-آگونیست-آنتاگونیست - پروژسترون (تزریقی - شیاف و خوراکی) بر اساس تعرفه دولتی

۳-۲-۴- تقویت ارائه سیکل های ناباروری در بخش دولتی و غیر دولتی

۳-۲-۵- برقراری پوشش ۱۰۰ درصد هزینه های حفظ باروری (حفظ اسپرم، گامت و جنین) در بیماران سرطانی واجدالشرايط (بیماری که از لحاظ اندیکاسیون های علمی مناسب برای حفظ بارداری است).

۳-۲-۶- افزایش سهم بخش دولتی در ارائه خدمات ناباروری از ۳۰ به ۵۰ درصد کل سیکل های درمانی کشور

۳-۲-۶- ایجاد سیستم ثبت اطلاعات بیماران و خدمات درمان ناباروری

۳-۲-۷- تدوین پروتکل های نظارتی

ماده ۴ - شمول برنامه

۴-۱- مراکز مشمول

مراکز ارائه دهنده خدمات تخصصی ناباروری (روشهای کمک باروری) دولتی و غیردولتی طرف قرارداد با وزارت مشمول این دستورالعمل می باشند.

۴-۲- زوجهای مشمول برنامه

۴-۲-۱- ناباروری اولیه داشته باشند (نداشتن فرزند زنده در حال حاضر و از ازدواج جاری) و یا ناباروری ثانویه داشته باشند (داشتن تنها یک فرزند زنده از ازدواج جاری).

۴-۲-۲- سن خانم کمتر از ۴۵ سال باشد.

۴-۲-۳- حداقل یکی از زوجین دارای تابعیت ایرانی باشد.

تبصره: دارا بودن همه شرایط فوق برای بهره مندی از حمایت این برنامه الزامی است.

۴-۳- خدمات مشمول برای هر زوج در سال

۴-۳-۱- دو سیکل از یکی از روشهای کمک باروری (ICSI یا IVF) با یا بدون انتقال جنین

۴-۳-۲- دو سیکل انتقال با جنین فریز

۴-۳-۳- سه سیکل تلقیح داخل رحمی (IUI)

۴-۳-۴- سه بار سونوگرافی واژینال یا ابدومینال

۴-۳-۵- سه سیکل داروهای HCG, HMG-آگونیست-آنتاگونیست - پروژسترون (تزریقی - شیاف و خوراکی)

۴-۳-۶- دو سیکل درمان ناباروری مردانه شامل دارو و HMG

۴-۳-۷- انجام یکبار آزمایش PESA, TESE

۴-۳-۸- انجام یکبار آزمایش AMH و ژنتیک

ماده ۵ - سطوح ارائه خدمت مشمول این دستورالعمل:

۵-۱- سطح یک خدمات ناباروری شامل اقدامات تشخیصی و درمان های طبی اولیه افراد کم بارور (Subfertile) و ارجاع زوج های نابارور به مراکز سطح دو می باشد که در تمامی مراکز بهداشتی درمانی شهری و روستائی و درمانگاه های دولتی و خصوصی دارای ماما، پزشک عمومی، متخصصین زنان، ارولوژی، داخلی و غدد ارائه می گردد. لازم به ذکر است که سطح یک فقط مسئول شناسایی و ارجاع بیمار به سطوح بالاتر است و مسئول اجرای برنامه نیست.

۵-۲- سطح دو خدمات ناباروری شامل خدمات تخصصی ناباروری است که در مراکز دارای امکانات آزمایشگاه جنین شناسی و اطاق عمل برای روشهای کمک باروری (ART) و خدمات تشخیصی برای باروری با روشهای جراحی لاپاراسکوپی و هیستروسکوپی به همراه اعمال جراحی مردان و خدمت تلقیح داخل رحمی (IUI) می باشد، ارائه می گردد. (۶۲ مرکز کنونی - خصوصی و دولتی)

تبصره ۱: سونوگرافی واژینال جهت فولیکولو گرافی جزء خدمات سطح ۲ و مشمول این برنامه است.

ماده ۶- نیروی تخصصی مورد نیاز

۶-۱- نیروی تخصصی مورد نیاز مطابق با آیین نامه تاسیس مراکز درمان ناباروری می باشد.

ماده ۷- فرآیند اجرایی برنامه

این برنامه شامل دو بخش است:

۷-۱- حمایت مالی از زوج های نابارور

۷-۱-۱- تخفیف تخصیص یافته توسط این برنامه

بر اساس این دستورالعمل ۸۵ درصد تعرفه دولتی هر خدمت تخفیف داده خواهد شد. و زوجین فقط ۱۵ درصد تعرفه را پرداخت می نمایند. در بخش خصوصی علاوه بر این ۱۵ درصد، ما به التفاوت تعرفه دولتی و خصوصی نیز توسط زوجین پرداخت می گردد. به عبارت دیگر در هر دو بخش دولتی و خصوصی ۸۵ درصد تعرفه دولتی هر خدمت شامل تخفیف قرار می گیرد.

۷-۱-۲- نحوه پرداخت

بیماران تحت پوشش سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی به شرط ارائه معرفی نامه از سازمان مربوطه، کاملاً رایگان از خدمات مندرج در این دستورالعمل استفاده خواهند کرد و هزینه خدمات ارائه شده برای این گروه از بیماران بر اساس تعرفه دولتی هر خدمت و ۱۰۰ درصد توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی پرداخت خواهد گردید.

در مورد سایر بیماران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۸۵ درصد تعرفه دولتی خدمت را به مراکز دولتی و غیردولتی به ازای هر بیمار و نوع خدمات مشمول برنامه، پرداخت خواهد نمود. پرداخت، مشروط به انعقاد قرارداد و رعایت کامل مفاد آن و کلیه ضوابط ابلاغی بویژه رعایت مشمول این دستورالعمل، بر اساس ثبت دقیق اطلاعات بیماران و خدمات در سامانه Hse.health.gov.ir خواهد بود.

تبصره: تداوم قرارداد منوط به رعایت استانداردها و حفظ حداقل ۲۰ درصد موفقیت از مجموع سیکل های ارائه شده بر اساس نظارت دانشگاه می باشد. دانشگاه موظف است به صورت ۶ ماهه گزارش تعداد زوجین درمان شده و نتایج درمان را به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ارائه نماید. در صورت عدم رعایت مفاد فوق وزارت تعهدی در پرداخت کامل تعهدات نخواهد داشت.

۷-۱-۳- شیوه ارائه خدمت

الف) قراردادی مطابق نمونه پیوست فیما بین مراکز متقاضی دولتی و غیردولتی (مراکز تخصصی درمان ناباروری که روشهای کمک باروری را ارائه می نمایند، با دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی برای ارائه خدمت همراه با تخفیف مصوب به افراد مشمول منعقد می شود.

ب) پس از عقد قرارداد کد کاربری و رمز ورود به سامانه در اختیار مرکز قرار خواهد گرفت.

۷-۲- توسعه و تجهیز مراکز درمان ناباروری وابسته به دانشگاه های علوم پزشکی کشور

۷-۲-۱- با توجه به بازدید های انجام شده از کلیه مراکز / بخش های درمان ناباروری کشور و اهداف برنامه، تجهیز کامل مراکز جدید سطح دو ناباروری که توسط دانشگاه ساخته شده و توسعه و تجهیز مراکز سطح دو موجود و توسعه مراکز سطح دو ارائه خدمات درمان ناباروری به شرح ذیل پیش بینی می شود، لازم به ذکر است امور توسعه و تجهیز پس از درخواست مکتوب دانشگاه و ارسال مستندات، بازدید و بررسی کارشناسی و مشروط به دارا بودن شرایط مندرج در آئین نامه مراکز درمان ناباروری و این دستورالعمل انجام خواهد شد.

۷-۲-۲- ارتقاء تجهیزات در مراکز آموزش فلوشیپ نازائی با ارائه مستندات و پس از تأیید کارشناسی

۷-۲-۳- ارتقاء تجهیزات مراکز تخصصی درمان ناباروری درمانی دانشگاه های علوم پزشکی با ارائه مستندات و پس از تأیید کارشناسی

۷-۲-۴- تجهیز مراکز جدید سطح دو در استانهای فاقد مراکز درمان ناباروری دولتی و یا خصوصی که ساختمان مورد نیاز مطابق اصول فنی احداث شده باشد و دارای فلوشیپ نازائی، ارولوژیست و مسئول واجد شرایط برای آزمایشگاه جنین شناسی باشند.

ماده ۸- نظارت، پایش و ارزیابی

۸-۱- شاخص های نهائی

۸-۱-۱- تعداد سیکل پوشش داده شده در برنامه در مراکز دولتی و غیر دولتی

۸-۱-۲- درصد موفقیت سیکل های ارائه شده با معیار سونوگرافی مثبت

۸-۲- نحوه نظارت

۸-۲-۱- نظارت، پایش و ارزشیابی و بررسی و تایید کیفیت خدمات در مراکز درمان ناباروری توسط دانشگاه و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با مشارکت انجمن های تخصصی مورد تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صورت می پذیرد.

۸-۲-۲- کنترل و نظارت دقیق بر ثبت اطلاعات بیماران و خدمات ارائه شده در سامانه Hse.health.gov.ir توسط دانشگاه ها و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صورت می گیرد.

۸-۲-۳- در صورت عدم اجرای شرح وظایف و تعهدات مندرج در قرارداد و دستورالعمل های ابلاغی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در صورت احراز تخلف بر اساس گزارشات مردمی، دانشگاهی و ستاد وزارت متبوع بر اساس گروه و نوع تخلف و دفعات تکرار، اقدامات انضباطی انجام خواهد شد،

۸-۲-۴- گزارش پایش عملکرد، مبنای پرداخت به مراکز خواهد بود.

ماده ۹- انواع تخلفات

۹-۱- عدم ارسال اطلاعات و یا ثبت اطلاعات در سامانه جامع ارائه خدمات درمان ناباروری

۹-۲- عدم رعایت استانداردها

۹-۳- عدم رعایت تعرفه ها

۹-۴- عدم رعایت اخلاق پزشکی در ارائه خدمات درمان ناباروری و حقوق بیماران

۹-۴- عدم رعایت شرایط مندرج در قرارداد

ماده ۱۰- شیوه برخورد با تخلفات

در صورت انجام هر کدام از تخلفات مندرج در ماده ۹، افزون بر امکان مطالبه خسارت و سایر طرق مقتضی قانونی، قرارداد به طور یک طرفه از طرف دانشگاه فسخ خواهد شد. به این موضوع در قرارداد فیما بین مراکز متقاضی دولتی و غیردولتی (مراکز تخصصی درمان ناباروری که روشهای کمک باروری را ارائه می نمایند)، با دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی تصریح خواهد شد.

پیوست شماره ۲- فلوجارت ارائه خدمت

